

Fayziyeva Shamsiya Bekmirzo qizi

O'zbekiston-Finlandiya Pedagogika instituti 3-kurs talabasi

Tel: +998947655995 E-mail: fayziyevashamsiya2003@gmail.com

O'QISH DARSLARINI TASHKIL ETISHDA KO'RSATMALILIK VA ELEKTRON DARSLIKLARDAN FOYDALANISH

Annotatsiya: Maqolada o'qish darslarini tashkil etishda yanada samaradorlikka erishish uchun ko'rsatmalilikdan foydalanish usullari va bosqichlari, uning qulay va samarali jihatlari sanab o'tilgan. O'quvchilarga doimgidek an'anaviy darslardan ko'ra noodatiy, turli ko'rsatmali vositalar va texnologiyalar orqali dars o'tish qulay va o'quvchilar uchun dars yanada tushunarli va qiziqarli bo'lishi aytib o'tilgan.

Kalit so'zlar: Ko'rsatmalilik, tabiiy ko'rsatmalilik, hajmli ko'rsatmalilik, ovozli ko'rsatmalilik, simvolik ko'rsatmalilik, grafik ko'rsatmalilik, elektron darslik.

Abstract: The article lists the methods and stages of using instruction, its convenient and effective aspects in order to achieve more efficiency in the organization of reading lessons. It was mentioned that it is more convenient for students to take lessons through unusual, different instructional tools and technologies than usual traditional lessons, and the lesson will be more understandable and interesting for students.

Key words: Instruction, natural instruction, volume instruction, sound instruction, symbolic instruction, graphic instruction, electronic textbook.

Bugungi texnologiyalar rivojlanib borayotgan davrda o'quvchilarni ayniqsa boshlang'ich sinf o'quvchilarini darslarga jalp etish eng katta muammolardan biri bo'lib qolayapdi. Hozirgi davr o'quvchilarini oddiygina mavzuni og'zaki tushuntirib yoki yozuv doskasiga yozib darsga qiziqtirish dargumon. Ular uchun bu juda zerikarli. Shuning uchun boshlang'ich sinflarda obyektlarning o'zini namoyish etish yoki ular bilan bevosita tabiatda tanishish, darslarda narsalarning o'zidan iborat tarqatma materiallarni qo'llash maqsadga muvofiqdir.

Ko'rsatmali vositalarning turli didaktik vazifalari va imkoniyatlarini nazarda tutib ularni kompleks holda qo'llash talab qilinadi. Shu taqdirdagina darsning bilish bilan bog'liq vazifasini hal qilish eng yuqori bosqichga ko'tarilishi mumkin. Shu bilan birga, o'rganilayotgan hodisaning turli jihatlarni yoritish lozim bo'lgandagina har xil ko'rsatmali qurollardan foydalanish o'zini oqlaydi. Chunki mazkur jihatlarning har birini ko'rsatmalilikning ma'lum turi yordamida ishonarli tarzda va to'la yoritish mumkin. Ko'rsatmali vositalarni tanlashda ularning imkoniyatlarini har bir o'quv predmetining o'ziga xos xususiyati va har qaysi darsning mazmuni bilan taqqoslash zarur.

Ko'rsatmali qo'llanmalar o'quvchilarga ko'rsatmalilikning quyidagi har xil turlaridan foydalangan holda taqdim etiladi.:

1. Tabiiy ko'rsatmalilik – o'quvchilarni mavjud obyektlar, o'simliklar, hayvonlar, minerallar va hokazolar bilan tanishtirishni taqazo etadi. Tabiiy ko'rsatmalilikni sinfda ham, ekskursiyalar paytida ham namoyish etish mumkin.

2. Hajmli ko'rsatmalilik- mavjud olam hajmini aks etishidir. Bu fotosuratlar, rasmlar, diafilm va diapozitivlardan iborat bo'ladi.

3. Ovozli ko'rsatmalilik- tovush obrazlarini ifodalash uchun ovozli vositalardan foydalanish. Gramplastinkalar va magnitafon yozuvlarini eshitish, ovozli kino va hokazolar.

4. Simvolik va grafik ko'rsatmalilik- xaritalar, rejalar, sxemalar, chizmalar va diagrammalar. Ular mavjud voqelikni shartli umumlashgan simvolik ko'rinishda aks ettirishi sababli fikrlashni rivojlantiradi.

Maktabda birinchi sinfdan o'ninchi sinfgacha ko'rsatmalilikning ana shu barcha turlaridan foydalaniladi, lekin, tabiiyki, boshlang'ich sinflarda o'quvchilarning yoshini hisobga olib, ularga bevosita kuzatishlarni, shu asosda fikrlash va faoliyat olib borishni topshirish, yuqori sinflarda o'quvchilarning mustaqil va mantiqli fikrlashi rivojlanishiga ko'ra simvolik va grafik kuzatishlarni ko'proq qo'llash maqsadga muvofiq bo'ladi.

Ko'rsatmalilik o'quvchilar o'rganiladigan u yoki bu narsalar to'g'risida muayyan tasavvurga ega bo'lmagan paytda juda zarur. Ammo shuni ham unutmaslik lozimki, ko'rsatmali qo'llanmalarni namoyish etishga tayyorlanmaslik yoki ularni noto'g'ri tanlash faqat zarar keltiradi.

Ta'lim tizimidagi zamonaviy ko'rsatmalilikda axborot texnologiyalaridan foydalanish yil sayin rivojlanib borayotgani, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari ta'lim jarayonini sifat va mazmun jihatdan yanada yuqori bosqichga ko'tarishga xizmat qilayotgani ma'lum. Ta'lim jarayonini mazmunli tashkil etish uchun zamonaviy texnik vositalardan foydalanish davr talabi.

Elektron darslik- o'quvchilarda o'zlashtirishi uchun hamda ko'nikma va malakalar orttirishda zarur bo'lgan bilimlar bayon etilgan o'quv nashrini elektron shaklda taqdim etuvchi, tuzulmaviy hamda tizimli materialga ega bo'lgan vositadir. Elektron darslik qog'ozli darslikka nisbatan quyidagi qator afzalliklarga ega:

- foydalanishda oddiyligi va qulayligi;
- elektron darslik resurslarini yangilab borish imkoniyatining mavjudligi;
- ta'lim jarayonini avtomatlashtirish ta'lim xizmatlarini taqdim etish tezligini oshirish;
- axborotlarning to'liqligidan iborat.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining kompyuterga qiziqishlari baland ekani ayon. O'qituvchi o'quvchilardagi shu tabiiy xususiyatdan oqilona foydalana bilishi kerak. Ya'ni ular o'qishlari lozim bo'lgan badiiy asarlarni elektron kutubxonalardan topib o'qishni tavsiya qilishi maqsadga muvofiq bo'ladi. Yoki kompyuter orqali ko'rilgan multfilm, kinolar bilan ularning kitob variantini solishtirish borasida ham suhbatlar tashkil etish mumkin. Bunday taqqoslash darslarida o'quvchilar kitobda ifodalangan, kino yoki multfilmda aks ettirish aslo mumkin bo'lmagan muhim jihatlarni topishga yo'naltirilishi, buning sabablari haqida o'ylab ko'rishga undalishi, qahramonlar shaxsini ochishda kitobda aks ettirilgan baland tuyg'ular tasviri, iztiroblar ifodasining qanchalar muhim ekanini anglashga yo'naltirilishi zarur.

Hozirgi texnologiyalar rivojlanib borayotgan davrda o'quvchilarga odatiy tarzda dars o'tish deyarli samarasizdir. Darslarning samarali va mazmunli bo'lishi hamda o'quvchilar darsni yaxshi o'zlashtirishlari uchun ham axborot texnologiyalaridan, elektron darsliklardan, ko'rsatmalilikdan foydalanish samarali usullardan hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Qunduzxon Husanboyeva, Mutallib Hazratqulov, Farhod Xolsaidov „Ona tili va o'qish savodxonligi metodikasi“ Toshkent Innovatsiya-ziyo 2022.
2. G.Rahimova. Ona tili va adabiyot(bolalar adabiyoti). O'quv qo'llanma. – Samarqand: SamDU, – 308-bet.
3. Husanboyeva Q., Niyozmetova R. Adabiyot o'qitish metodikasi. – Toshkent: “INNOVATSIYA-ZIYO”, 2020.

4. Borodich A.M. Bolalar nutqini rivojlantirish usullari. – M., 2014.
5. Husanboyeva Q., Niyozmetova R. Adabiyot o‘qitish metodikasi. – Toshkent, 2018.
6. Bolshova T.V. Biz ertakdan o‘rganamiz. – Sankt-Peterburg, 2009.
7. Gurovich L.M. Baby Boy va kitob /m. Gurovich, l.b. Qirg‘oq, v.i. Loginov. – M., 2009.
8. Nest: Bolalar bog‘chasida rivojlanish va ta‘lim dasturi /V.I. Loginova, T.I. Babaeva, N.A. Notek va boshqalar. Ed. T.I. Babaeva, Z.A. Mixailova, L.M. Gurovich: Ed. 2-chi. – SPB, 2007.
9. Mirzayev I.K., Muhiddinova B., Ro‘zmonova R. O‘zbek adabiyotini o‘qitish metodikasi. – Samarqand, SamDU, 2019.
10. Qosimova K., Matchonov S., G‘ulomova X., Yo‘ldosheva Sh., Sariyev Sh. Ona tili o‘qitish metodikasi. – Toshkent: “NOSIR”, 2009.